

**INTERFERENȚA AXIOLOGIEI EDUCAȚIEI
ȘI A TEORIEI INTEGRALIZĂRII ORIENTĂRILOR VALORICE
ÎN FORMAREA PROFESIONALĂ A CADRELOR DIDACTICE**

**THE INTERFERENCE OF THE AXIOLOGY OF EDUCATION
AND THE THEORY OF THE INTEGRALIZATION OF VALUE
ORIENTATIONS IN THE PROFESSIONAL FORMATION OF TEACHERS**

ANTOCI Diana

*Universitatea Pedagogică de Stat "Ion Creangă" din Chișinău,
Dr. Habil., profesor universitar, MOLDOVA
E-mail: antoci.diana@upsc.md
ORCID ID: 0000-0002-7018-6651*

CZU: 378.126

DOI: 10.46727/c.cv-2023.p145-152

Abstract

Permanent changes taking place in society require the promotion and development of the axiology of education by achieving technological transfer from the field of research and application in the process of initial and continuous professional formation of teaching staff. From this perspective, it becomes current and necessary to identify the interferences between the axiology of education and the Theory of Integralisation of Value Orientations, being an innovative and relevant direction in the professional formation of teaching staff. This theory does not stop at the theoretical level but penetrates into practice by providing concrete tools to evaluate, form, and integrate values in teaching-learning-evaluation methods and interaction with subjects. It is the catalyst that transforms values from the conceptual level into reality, providing teachers with practical ways to convey and encourage these values among learners. Determining the interferences between the axiology of education and the Theory of Integralisation of Value Orientations constitutes the crucial ability to transform education into a holistic experience.

***Keywords:** axiology of education, value orientations, Theory of Integralisation of Value Orientations, professional formation, teaching staff*

Rezumat

Permanente schimbări ce au loc în societate necesită promovarea și dezvoltarea axiologiei educației prin realizarea transferului tehnologic din domeniul cercetării și aplicat în procesul de formarea profesională inițială și continuă a cadrelor didactice. Din această perspectivă devine actuală și necesară identificarea interferențelor axiologiei educației și Teoriei Integralizării Orientărilor Valorice fiind o direcție inovatoare și relevantă în formarea profesională a cadrelor didactice. Această teorie nu se oprește la nivelul teoretic, ci pătrunde în practică prin furnizarea unor instrumente concrete pentru a evalua, forma și integra valorile în metodele de predare-învățare-evaluare și în

interacțiunea cu subiecții. Ea este catalizatorul care transformă valorile de la nivel conceptual în realitate, oferind cadrelor didactice modalități practice de a transmite și de a încuraja aceste valori în rândul educabilelor. Determinarea interferențelor dintre axiologia educației și Teoria Integralizării Orientărilor Valorice constituie capacitatea crucială de a transforma educația într-o experiență holistică.

***Cuvinte-cheie:** axiologia educației, valori, orientări valorice, Teoriei Integralizării Orientărilor Valorice, formare profesională, cadre didactice*

1. Introducere

Într-o societate aflată în continuă schimbare și evoluție, axiologia educației reprezintă pilonul fundamental în dezvoltarea și promovarea educației. Axiologia, sau știința valorilor, este esențială în educație contribuind nu doar la transmiterea cunoștințelor, ci și la formarea conștiinței și eticii. Prin înțelegerea și aplicarea principiilor axiologiei în procesul de predare și învățare, putem orienta educabilii spre valori precum: respectul, empatia și responsabilitatea socială, participând astfel la formarea unor cetățeni activi și implicați în societate [1].

În același timp, Teoria Integralizării Orientărilor Valorice reprezintă element esențial al direcției inovatoare și necesară nu doar în formarea personalității, ci și în constituirea profesională a cadrelor didactice. Această teorie nu se oprește la nivelul teoretic, ci se implementează în practică prin furnizarea unor instrumente concrete pentru a integra valorile în diverse strategii de predare și în interacțiunea cu subiecții. Aceasta constituie un catalizator care transformă valorile de la nivel conceptual în contextele și realitatea mediului înconjurător, oferind cadrelor didactice metodologia și recomandări practice de a transmite, forma și de a promova aceste valori în rândul tinerilor generații.

Prin conexiunile dintre axiologia educației și Teoria Integralizării Orientărilor Valorice, procesul de formare profesională a cadrelor didactice este mai mult decât o simplă dobândire de competențe tehnice. Acesta devine un proces de cultivare a caracterului prin influența asupra comportamentelor, sferei afective, atitudinilor, o acțiune de stimulare a creativității și de construire a unor legături umane autentice între cadrul didactic și subiect.

Această conexiune profundă dintre axiologie și Teoria Integralizării Orientărilor Valorice nu doar că îmbunătățește procesul de predare-învățare-evaluare, dar pregătește și generațiile viitoare pentru provocările complexe ale lumii contemporane. Copiii învață nu doar subiecte academice, ci și calități umane cruciale care îi vor ajuta să prospere în viață și să contribuie pozitiv la evoluarea societății. Având în vedere importanța fundamentală a axiologiei în contextul educației și impactul semnificativ al Teoriei Integralizării Orientărilor Valorice asupra procesului de formare profesională a cadrelor didactice, este evidentă explorarea acestei conexiuni cruciale pentru o înțelegere profundă a fundamentelor educației.

Prin urmare, acest tandem dintre axiologie și Teoria Integralizării Orientărilor Valorice reprezintă o temelie solidă pentru formarea unei generații înzestrate nu doar cu cunoștințe, ci și cu inimă și conștiință. Este puntea care conectează trecutul cu viitorul educației, iar importanța lor nu poate fi subestimată în nicio circumstanță.

2. Teoria Integralizării Orientărilor Valorice: precizări și determinante

Prin intermediul Teoriei Integralizării Orientărilor Valorice, aducem în discuție aspecte esențiale care stau la baza înțelegerii acestei teorii complexe și influente în contextul axiologiei. Vom explora precizări fundamentale și determinante ale teoriei, o panoramă comprehensivă asupra acesteia, pregătind terenul pentru o explorare detaliată și analitică a conceptelor și implicațiilor în domeniul axiologic și al educației.

În dezvoltarea Teoriei Integralizării Orientărilor Valorice, am fundamentat conceptele pe următoarele precepte teoretice:

- Perspectiva psihologică a conceptului de valoare: din această perspectivă definim valoarea ca o convingere centrală și durabilă din perspectiva psihologică, care orientează acțiunile și judecățile în situații specifice și le îndreaptă către scopuri de existență ulterioare [10, p. 161].
- Abordarea filosofică a valorilor: în contextul filosofic, concepem valorile ca obiecte ale dorinței, subliniind că valoarea în sine nu există; în schimb, există dorința noastră pentru ceea ce definim ca valoare. Această dorință poate fi de natură fizică sau morală [8, p. 60].
- Teoria nevoilor umane universale: S. Schwartz și W. Bilsky (1990) identifică valorile personale ca reprezentări cognitive ale celor trei nevoi umane universale: nevoia biologică, nevoia de interacțiune socială și nevoia de suport social, instituțional [11].
- Perspectiva orientării acțiunilor umane: potrivit lui V. Gouveia (2003), valorile sunt considerate forțe de ghidare și categorii de orientare ale acțiunilor umane. Ele reprezintă expresii cognitive ale nevoilor umane și reflectă condițiile prealabile necesare pentru a le satisface, variind în funcție de magnitudinea și componentele lor constitutive [9].
- Concepția cercetătoarei ruse H. Журавлева (2008): valorile sunt definite ca obiecte și fenomene ale realității semnificative pentru individ, necesare pentru satisfacerea trebuințelor acestuia [12].

În cursul consolidării Teoriei Integralizării Orientărilor Valorice, am fundamentat această teorie pe următoarele principii, care au reprezentat directive științifice:

- Principiul universalității criteriului axiologic [6]: subliniază caracterul universal al criteriului axiologic, punând accentul pe aplicabilitatea sa într-un spectru larg de contexte.
- Principiul raportării multiple individ-grup-societate [6]: evidențiază importanța relațiilor și conexiunilor dintre individ, grup și societate în cadrul procesului axiologic.
- Principiul dezvoltării orientărilor valorice în contextul socio-cultural: accentuează necesitatea adaptării orientărilor valorice la specificul contextului socio-cultural, recunoscând diversitatea și dinamica acestuia.
- Principiul corelației educație-autoeducație-educație permanentă [idem]: remarcă interacțiunea și complementaritatea dintre procesele de educație tradițională, autoeducație și educație permanentă.
- Principiul stimulării afective, cognitive, psihomotorii: relevă importanța abordării holistice a dezvoltării umane, incluzând dimensiunile afectivă, cognitivă și psiho-motorie.
- Principiul centrării pe subiect (individualizării) [7]: promovează individualizarea procesului axiologic, recunoscând diversitatea nevoilor și aspirațiilor individuale.

- Principiul integralității pedagogice [5]: subliniază necesitatea unei abordări integrate în domeniul pedagogic, recunoscând interdependența dintre diferitele aspecte ale procesului educațional.

Teoriei Integralizării Orientărilor Valorice derivă dintr-o serie de premise științifice fundamentale:

- Contradicția în interpretarea conceptuală a orientărilor valorice: se referă la discrepanțele în înțelegerea conceptuală a orientărilor valorice, care necesită o abordare mai coerentă și integrată.
- Utilizarea contextuală a conceptului de orientări valorice și a sintagmelor conexe: se direcționează către o interpretare mai cuprinzătoare a conceptului de orientări valorice și a termenilor conexe.
- Valorificarea parțială a pozițiilor științifice din perspectiva analitică sau de referire: se valorifică în mod cuprinzător pozițiile științifice existente, evitând abordările parțiale sau fragmentate.
- Interpretarea orientărilor valorice ca produs al unui proces de educație prin valori: se subliniază importanța interpretării orientărilor valorice ca rezultat al procesului educațional, evidențiind influența formării prin valori.
- Lipsa pozițiilor științifice fundamentate în vederea conceptualizării, determinării conținuturilor ce asigură funcționalitatea orientărilor valorice: se constată absența unor poziții științifice fundamentate pentru conceptualizarea și determinarea conținuturilor care susțin funcționalitatea orientărilor valorice.
- Necesitatea elaborării instrumentelor de evaluare structurală și holistică a orientărilor valorice: se recunoaște necesitatea dezvoltării instrumentelor de evaluare care să abordeze atât structura, cât și dimensiunile holistice ale orientărilor valorice.
- Importanța identificării esenței și evoluției din perspectiva ontogenetică a formării orientărilor valorice: se pune accentul pe identificarea esenței și evoluției orientărilor valorice, având în vedere perspectivele ontogenetice ale formării acestora.
- Oportunitatea elaborării metodologiei formării/ dezvoltării orientărilor valorice în cadrul sistemului educațional: se evidențiază oportunitatea și necesitatea dezvoltării unei metodologii eficiente pentru formarea și dezvoltarea orientărilor valorice în sistemul educațional.

Prin încorporarea fundamentelor teoretice evidențiate, adoptarea și aplicarea principiilor nominalizate, Teoria Integralizării Orientărilor Valorice oferă o înțelegere a rolului și influenței valorilor în orientarea acțiunilor umane și, în special, în contextul educațional, totodată, prezintă un cadru comprehensiv orientat către practică pentru înțelegerea și promovarea valorilor în sistemul educațional și mediul social.

Astfel, din perspectiva studiului desfășurat, Teoria Integralizării Orientărilor Valorice (TIOV) reprezintă rezultatul unor sinteze teoretice și reflecții științifice axate pe abordarea sistemică a procesului de formare a orientărilor valorice (Figura 1).

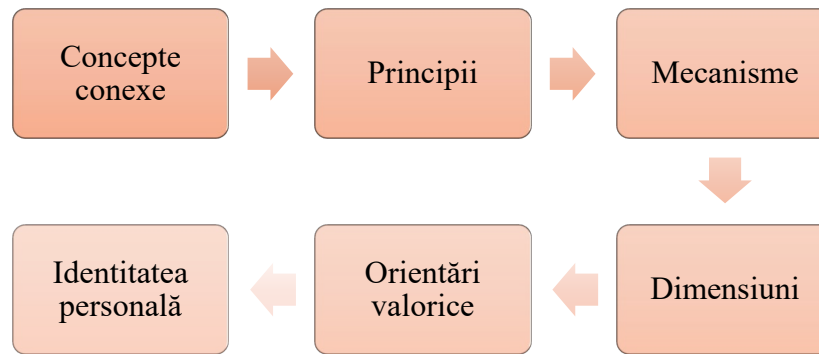

Figura 1. Sinteza abordării sistemice a procesului de formare o orientărilor valorice conform TIOV [2; 4]

Teoria Integralizării Orientărilor Valorice (TIOV) ilustrează o evidentă interdependență dintre componentele sferei personalității, ale educației și societății. Această intercondiționare generează mecanisme specifice și principii interne de funcționare, contribuind la eficacitatea și transversalitatea orientărilor valorice.

Teoria Integralizării Orientărilor Valorice constituie o abordare completă a conceptului de valoare și orientare valorică și a elementelor constitutive (comportamente, dispoziții, atitudini, convingeri și valori). Aceasta implică corelarea informațiilor științifice provenite din domenii variate precum filosofia, pedagogia, psihologia și sociologia. În același timp, necesită aplicarea metodelor specifice de cercetare pedagogică pentru a asigura o fundamentare și funcționalitate corespunzătoare a teoriei.

3. Contexte tangențiale

Axiologia în educație reprezintă studiul valorilor și eticelor în contextul procesului de învățare și dezvoltare. Pe de altă parte, Teoria Integralizării Orientărilor Valorice explorează modul în care valorile individuale se pot integra în practicile educaționale și în formarea profesională a cadrelor didactice.

Axiologia în educație, ca domeniu fundamental, oferă o perspectivă profundă asupra principiilor, valorilor și eticelor care stau la baza procesului educațional. Este ca o busolă morală, care orientează toți actorii educaționali (cadre didactice, copii, părinții etc.) către un teritoriu al cunoașterii și înțelegerii umane, unde nu doar subiectele academice sunt importante, ci și dezvoltarea caracterului și a conștiinței.

Teoria Integralizării Orientărilor Valorice, în același timp, reprezintă puntea între teorie și practică. Ea nu doar explorează modul în care valorile individuale pot fi integrate în contextul educațional, ci și oferă un cadru solid și aplicabil pentru formarea profesională inițială și continuă a cadrelor didactice. Prin această teorie, valorile devin nu doar cuvinte pe hârtie, ci principii care ghidează acțiunile și comportamentele în întreg sistem educațional.

Contextele tangențiale existente latent sau pronunțat dintre axiologie și Teoria Integralizării Orientărilor Valorice constituie capacitatea de transformare a educației într-o experiență holistică. Subiecții nu doar învață fapte și concepte, ci sunt ghidați să înțeleagă importanța valorilor precum empatia, respectul, solidaritatea, responsabilitatea, binele, adevărul, sacrul etc. [3]. Această învățare nu se oprește la nivel intelectual, ci pătrunde în sufletele și inimile educabilelor, contribuind la formarea unor cetățeni responsabili și empatici.

Într-un peisaj educațional aflat în continuă schimbare, unde diversitatea culturală și socială reprezintă norma, această intersecție dintre axiologie și Teoria Integralizării Orientărilor Valorice se transformă într-o lumină călăuzitoare. Ea nu doar contribuie la pregătirea cadrelor didactice să navigheze în această lume complexă, ci și asigură că educația devine un instrument puternic pentru construirea unui viitor prosper.

Prin urmare, această legătură profundă dintre axiologie și Teoria Integralizării Orientărilor Valorice nu doar că enunță principii educaționale, ci inspiră și transformă realitatea educațională în ceva mai profund și mai semnificativ. Este ceea ce face educația nu doar o profesie, ci o misiune care modelează viețile și societatea însăși.

4. Studiul interferențelor

Studiul a constituit în investigarea și analiza interferențelor dintre axiologia educației și Teoria Integralizării Orientărilor Valorice și, prin urmare, care influențează formarea personalității. Analiza modului în care valorile individuale și etice ale cadrelor didactice se pot integra în metodele lor de predare-învățare-evaluare și în interacțiunea lor cu educabilii, are un impact direct asupra calității educației.

În cadrul studiului, ne-am propus să investigăm și să analizăm profunzimea și semnificația interferenței dintre axiologia educației și Teoria Integralizării Orientărilor Valorice în contextul formării profesionale a cadrelor didactice. Ne-am concentrat pe descifrarea modului în care valorile individuale și etice ale cadrelor didactice devin fundamentul în construcția procesului de predare și învățare, modelând astfel nu doar cunoștințele, ci și caracterul, comportamentele, sfera afectivă, atitudinile, convingerile și etica copiilor noștri.

Am început investigația prin explorarea aprofundată a axiologiei educației, un domeniu care explorează valorile fundamentale și principiile care stau la baza învățării și dezvoltării umane. Axiologia constituie o hartă complexă a principiilor morale și etice, ghidându-ne în înțelegerea profundă a sistemelor de valori care guvernează comportamentul și deciziile personalității și grupului.

În continuare ne-am concentrat atenția asupra Teoriei Teoria Integralizării Orientărilor Valorice, un cadru conceptual ce transcende teoria și devine realitate în practica pedagogică. Am cercetat modul în care această teorie oferă instrumente concrete și aplicabile pentru cadrele didactice, ajutându-i să își integreze valorile personale în activitățile desfășurate în procesul de predare-învățare-evaluare. Această integrare valorică profundă realizată prin aplicarea Modelului teoretic al orientărilor valorice, respectarea principiilor și mecanismelor formării orientărilor valorice, legității caracterului ciclic al orientărilor valorice [2; 4] influențează interacțiunea profesor-subiect și, implicit, calitatea educației oferite.

Rezultatele constatate au relevat că această interferență subtilă, dar puternică, este cheia transformării educației dintr-o simplă transmisie de cunoștințe într-un proces complex de formare a personalității întregi. Atunci când cadrele didactice își integrează valorile personale în mod coerent și autentic în procesul educațional, aceasta nu doar îmbogățește experiența educabilelor, ci și contribuie semnificativ la dezvoltarea eticii puternice și a unei conștiințe sociale.

Studiul realizat deschide noi oportunități în realizarea educației mai profunde și mai umane, în care valori precum respectul, responsabilitatea, empatia, toleranța, binele, frumosul etc. sunt la fel de importante ca și cunoștințele academice. Am reiterat astfel faptul că educația nu se referă doar la transferul de informații, ci la formarea personalității și la dezvoltarea conștiinței morale care va ghida subiecții într-un viitor plin de provocări și oportunități.

Prin intermediul acestui studiu, am identificat modalități către o educație mai profundă și mai conștientă și am evidențiat importanța unui angajament continuu în transformarea procesului de învățare și predare într-o experiență autentică și valoroasă pentru fiecare subiect.

Concluzii

Studiul desfășurat a relevat că înțelegerea profundă a axiologiei educației și integrarea coerentă a valorilor individuale în practicile didactice contribuie semnificativ la dezvoltarea unei educații holistice și etice. Interferența dintre axiologie și Teoria Integralizării Orientărilor Valorice oferă cadrelor didactice instrumentele necesare pentru promovarea valorilor precum empatia, responsabilitatea și respectul în mediul educațional.

Totodată, cadrele didactice care înțeleg cu adevărat axiologia educației și o integrează în mod autentic în activitățile lor de predare devin mentori autentici pentru copii. Ei nu doar transmit cunoștințe, ci modelează caractere și suflete, promovând valori fundamentale în fiecare dimensiune a experienței educaționale. Interferența dintre axiologie și Teoria Integralizării Orientărilor Valorice nu doar furnizează cadrelor didactice un set de instrumente, ci le împuternicește să creeze un mediu educațional în care fiecare subiect se simte valorizat și susținut. Interacțiune dintre teorie și practică permite reprezentanților sistemului educațional să abordeze subiecte precum diversitatea culturală, incluziunea și toleranța într-un mod sensibil și adecvat, construind o comunitate școlară unită și respectuoasă; îmbunătățește calitatea educației, pregătește subiecții pentru un viitor în care empatia și respectul vor fi la fel de importante ca și competențele digitale, de comunicare, tehnice etc.

BIBLIOGRAFIE:

1. ANDREI, P. *Filosofia valorii*. Iași: Polirom, 1997. 240p.
2. ANTOCI, D. *Teoria și metodologia formării orientărilor valorice la adolescenți și tineri*. Teza de doctor habilitat. Chișinău, 2022.
3. ANTOCI, D. *Educația prin valori și pentru valori: suport de curs*. Red. șt.: Botnari Valentina; Univ. de Stat din Tiraspol, Catedra Psihopedagogie și Educație Preșcolară. – Chișinău: S.n. Tipogr., „Pulsul Pieței”, 2018. 260p.

4. ANTOCI, D. *Teoria și metodologia formării orientării valorice a adolescenților și tinerilor*. Chișinău: Print-Caro, 2020. 220p.
5. CALLO, T. *O pedagogie a integralității: Teorie și practică*. Chișinău: CEP USM, 2007. 171p.
6. IONESCU, M., BOCOȘ, M. *Tratat de didactică modernă*. Ed.a 2-a, red. Pitești: Paralela 45, 2017. 455p.
7. PÂNIȘOARĂ, G. *Psihologia învățării: cum învață copiii și adulții?* Iași: Polirom, 2019.
8. VIANU, T. *Filosofia culturii și teoria valorilor*. București: Editura NEMIRA, 1998.
9. MARQUES, C., SILVA, A. D., do CÉU TAVEIRA, M., GOUVEIA, V. Functional theory of values: results of a confirmatory factor analysis with Portuguese youths. *Interamerican Journal of Psychology*, vol. 50, núm. 3, septiembrie-diciembre, 2016, pp. 392-401. <https://www.redalyc.org/pdf/284/28450492008.pdf>
10. ROKEACH, M. *Beliefs, attitudes and values: A theory of organization and change*. Ex-library/underlining edition. San Francisco, CA: Jossey-Bass Inc Pub, 1968. 214p.
11. SCHWARTZ, S. H., BILSKY, W., *Toward a universal psychological structure of human values: extensions and cross cultural replications*, *Journal of Personality and Social Psychology*, 58, 1990, p. 878–891
https://www.researchgate.net/publication/232468134_Toward_a_Theory_of_the_Universal_Content_and_Structure_of_Values_Extensions_and_Cross-Cultural_Replications
12. ЖУРАВЛЕВА, Н.А. Структура ценностных ориентаций руководителей с разными личностными характеристиками //Ценностные основания психологической науки и психология ценностей /Отв.ред. В.В. Знаков, Г.В. Залевский. М.: Изд-во «Институт психологии РАН», 2008. с. 215-235.